

Ante Legem eadem anni ratio apud Hebraeos, & Aegyptios obtinebat; in Aegypto enim nutritis, vix aliam annorum formam, quam Aegyptiam, nosse poterat. Moyses in supputatione temporis, quo Diluivium duravit (e), anni Hebraici formam ad 365. dies redigendam demonstrat; annum vero 12. Menses, menses 30. dies dimetiebantur; postremus mensis 35. diebus constabat. Nullus apud illos intercalaris mensis, nisi cum post 120. annorum periodum annus 30. solidis diebus exorbitaret (f); in Scriptura tamen nihil de intercalari, sive decimo tertio mense.

c Gen. 7.

f Vide Scalig. de emendat. temp. l. 3.

g Eccli. 43. 6. Luna ostensio temporis, & signum avi; Luna signum diei Festi h Gemin. Isa. 302. 1. 6.

Post egressum ex Aegypto, eodem manente anno civili, alter in usum religionis, ad solares partim partimque ad lunares regulas digestus, annus inventus est. Ejus caput in vere; atque primi mensis dies decimaquarta (qui nempe mensis septimus erat anni civilis) Paschali solemnitati sacra habebatur. Quae tamen anni lunaris forma apud Hebraeos, in usum religionis introducta, non nisi post Alexandrum Magnum productis argumentis demonstrari potest. Ex Ecclesiastico (g) enim, Macchabæis, Josepho, Philone intelligimus, Græcorum apud Hebraeos annum obtinuisse, solarem nempe lunariibus mensibus constantem (h); Universi Græci annos juxta solem, menses vero, & dies juxta lunam agebant. Patria apud Maimonidem legas: Menses anni, menses luna; anni autem, quos nos computamus, sunt anni solis. S. Joannes in Apocalypsi 11. 2. 3. & 12. 6. 14. & 13. 5. annos & ipse ex lunariibus mensibus 30. dierum supputat; tres enim annos & dimidium reddere dicit 1260. dies, quot planè reddunt 42. lunares menses.

Non nisi post inventum Talmudem, anni lunares tantum, ope intercalarium mensium singulis triennis ad solares redacti, apud Hebraeos obtinuerunt. Menses illos intercalares ve-Adar, vel secundos Adar appellant. Ad eam normam redigenda sunt, quæ de annis Hebræorum hodie usque, apud Rabbinos feruntur. Constat autem, annus ille 12. mensibus cavis & plenis, nempe 19. & 30. dierum alternatim. Porro menses illi lunares, juxta Rabbinos, non congressu solis cum luna, sed ab ipsa lunæ phasi ducebantur. Certi enim viri, inquit, mercede conducebantur, ut è montium vertice ejusdem phasis punctum observarent; metu vero ne quid de præcepto festi ineunte mense celebrandi negligere, gemini, uti quidem ferunt, dies festi celebrabantur, quorum alterum, dies latentis Luna, alter dies apparentis Luna appellatus est. Scitè admodum observat D. Toinardus Harmon. Evang. not. pag. 154. hæc tantum servari consuevisse in Provincis locisque ab urbe Jerosolyma remotis; quæ enim ad Urbem & loca adjacentia spectabant, præscripto Domûs judicii dirigebantur. Opinionem illam suam Rabbi fulciunt textu 1. Reg. 20. 5. alibi à nobis examinando. De viris, quibus certum assignabatur pretium, ut phasim astrorum specularentur, scriptum creditur illud 1. Par. 12. 32. De filiis Isachar viri eruditi;

qui noverant singula tempora ad præcipiendum, quid facere deberet Israel, Principes ducenti; omnis autem reliqua Tribus eorum judicium sequebatur.

Anni civilis Hebræi, & Aegyptii ab autumnio periodum auspicabantur; ex quo labentis ætatis, atque collectorum fructuum tempus, exitus sive revolutio anni à Moysè appellatur (h). Apud Ezechielem * sermo est de ineunte anno civili, quod anni tempus Judæi usque hodie Rosch bafchana appellant; ducit autem exordium annus à Tizri, qui Septembri respondet. Diluivium coepisse dicit Josephus secundo mense anni civilis (k); quem Macedones Dios, Hebræi Mareshvam appellant (Octobri ferè respondet). Post constitutum à Moysè anni Sacri in mense Nisan caput, pristina ratio civilis anni ab autumnio ducendi mansit. Festum Expiationis, quod in diem 10. Tizri incidebat, (Tizri Septembri, & Octobri respondebat) institutum creditur in memoriam lapsus Adami; quæ si vera sint, mundus ab autumnio coeperat.

i Exod. 23. 16. & 34. 22. * Ezech. 40. 1.

k Antiq. l. 1.

Septimanarum tria sunt apud Hebræos genera: 1. quæ 7. annorum periodo constat, anno Sabbatico dein succedente, quo scilicet à terræ cultura ferietur; 2. annus Jubilei, 7. annorum septimanas, nempe quadraginta novem annos complectens; 3. tandem septimanæ dierum. Porro Jubilei annus tantumdem ferè apud Hebræos habebatur, ac magnus annus apud Aegyptios; æquæ autem civilis erat, & facer. Dies à vesperis in vesperam agebantur. Moyses civilem diem, binis commemoratis terminis, describit: vespere & mane; dies enim à vesperis ortus, cum mane, nempe cum die definebat. Inter sacros civileque dies distinctio apud Moysen nulla; quare Festis diebus à vespera in vesperam ductis, à vespera in vesperam celebrabitis sabbata vestra; eisdem diebus civilibus terminos constituisse oportet. Festa igitur inter duas vespertas inibant, sole scilicet in vespertas declinante. Nec Festis tantum indicandis voces illæ à Moysè usurpantur; quin & paribus pro vulgaribus rebus utitur; ita Deum immisurum coturnices inter duas vespertas prænuuntiat (l); quas ipsas aves vesperæ advolituras pauld inferius repetit; hæc igitur phrasæ unum idemque tempus designant. Primam septimanæ diem à vesperis init S. Matth. 28. 1. Vespere autem Sabbati, qua lucefcit in prima Sabbati.

l Exod. 26. 12.

Mos iste in sacris Judæorum cæremoniis nunquam abolutus, ad Christianam Ecclesiam, in qua statum Officio tempus inter duas vespertas constituitur, transiit. Veteres quoque etiam populi plures, exordienti à vesperis diem consuetudinem servarunt, uti Athenienses, juxta Gellium (m), Galli, Germani, Numidæ, Lybiæ incolæ [n]. De Gallis enim hæc Cæsar: Spatia omnis temporis non numero dierum, sed noctium finiunt; & dies natales, & mensium, & annorum initia sic observant, ut noctem dies subsequatur (o). De Germanis Tacitus; nam agendis rebus, ait, hoc (nempe occasum Solis) auspiciatissimum ini-

m A. Gel. l. 3. c. 2.

n Apud Nic. Damasc.

o De Bel. Gall. l. 6.

initium credant, nec dierum numerum, ut nos, sed noctium computant; sic constituunt, sic conducunt; nox ducere diem videtur. Hujus moris vestigia in nonnullis veterum Germanorum monumentis superant, in quibus tres noctes pro diebus totidem numerantur. Hodie etiam apud Anglos est in moribus positum, ut septimanam nomine Sennight, ad literam septem noctes, designent (p). In Bohemia finitimisque regionibus, quæ Poloniæ respiciunt, hodie usque dies & horæ 24. à vespera in vesperam ducentur. Veteres Poetæ semper noctem diem præferunt, quod & Moyses in Genesi observat, & Hesiodus in Theogonia, diem è nocte matre genitum canens, designat.

p Strauch. Breu. Chronol.

q apud Laert. in Thale.

r Plut. in Alex.

Requiritur olim Thales Milesius (q), diesne, an nox, prior emerisset, noctem diei præcessisse respondit. In carminibus Orphei, nox hominum & Deorum matris eologio celebratur. Thaleti planè oppositam sententiam respuit Gymnosophista quidam, ab Alexandro Magno pari quæstione pulsatus. Responsum vero admiranti Regi ait Philosphus: Ambigua quærenti, ambigua responsumus (r). Post Judæam à Romanis subactam, tres apud Hebræos obtinuisse dierum rationes ferunt. 1. Diebus Festis pristinus à vespera in vesperam mos servatus est. 2. Civiles dies, à media nocte ducti parem habebant exitum. 3. Alios invecos dies à mane in mane contendant; hi vero dies, iniquant, in 12. inæquales horas pro temporum diversitate distributi, eademque

in noctibus dividendis servata consuetudo. Hæc à Judæis pro more Græcorum & Romanorum servata sunt, quorum sicut jugum, ita & mores subierunt.

Horologia & horarum ratio apud veteres Hebræos nulla apparent. In Moysè mane tantummodo, meridies, vespera, & nihil ultra occurrit. Solis declinantis tempus hac phrasi designat: inter duas vespertas; post occasum Solis: vespere. Alia dividendæ diei ratio in Libris ejus frustra requiritur; noctis spatium in tres partes distinctum legitur, vespertas, mediam noctem, & custodiam matutinam (s).

s Exod. 24. 24. Judic. 7. 19. Thre. 2. 16. Vi. de & P. 89. & 118. & 148. t Vide nostrum Comment. in. 4. Reg. 20. 11.

Sub Ezechia prima horarum mentio occurrit, cum scilicet de Regio solari horologio agitur, in quo styli umbra per gradus quosdam discurrens, horas indicabat [t]. Si quid aliud ante ea tempora de horis apud Septuaginta legatur, nomen illud non diei partibus, sed anni temporibus designandis, eodem quo apud Homerum, & Hesiodum sensu, usurpatum est.

u Matt. 14. 25. Marei 6. 48. & 13. 35.

In N. T. vigiliæ quatuor totum noctis spatium distinguunt (u); quod ita Romanis moribus acceptum est, ut apud Græcos aliquando obtinuerit. Quamquam non raro pro quatuor tres tantum noctis vigiliæ Græci observabant. Hanc dividendæ noctis rationem omnium vetustissimam esse, supra observavimus. De horis diei 12. sermo est Jo. 11. 9. & Matth. 20. 34 5. ut proinde inæquales diei horas, quales vulgè apud Romanos & Græcos obtinebant, in Judæam quoque invecas intelligamus. Vide nostrum Comment. in Matt. 17. 45.

IN EXODUM PROLEGOMENON.

Liber, quem Græcâ voce Exodum, egressum scilicet, appellamus, ex historia exitus Israelitarum ab Aegypto, nomen obtinuit. Apud Hebræos Velle Schemoth inscribitur; quod scilicet voces illæ primè in Hebræo Libri textu legantur. Historiam completur 145. annorum; quot scilicet ab obitu Joseph ad erectionem usque Tabernaculi ad radices Sinai decurrerunt. In ipso historiae limine, Moyses motè in Israelitas à Regibus Aegypti persecutionis causas & occasionem edisserit (a); dein lata in gentem edicta, maribus eorum à partu extinguentis (quamquam obstetricum pietas impiis Aegyptiorum conatibus intercesserit) persequitur. Post hæc omnia, nuptiæ Jacobed cum Amram sequuntur, quibus parentibus ortus Moyses in amnis ripa expositus, & à Filia Pharaonis inventus, matrem suam habuit nutricem. Dissert. Calmet. Tom. I.

a Cap. 1.

Ab ea in spem regis domus educatus, relicta tandem Aulâ, atque spe omni Principatus abjectâ, ad fratres suos invisendos, injuriasque ab illis depellendas se contulit; quare de vita periclitatus, præsentissimum declinaturus periculum, in Arabiam secessit. Ibi in domo Jethronis manens, filiam ipsius sibi despondit. Cum autem pacendis ovibus foci sui occuparetur [b], à Deo per visionem sollicitatus, ad revelandum à populo suo Aegyptiacæ tyrannidis jugum, divini nominis cognitione, atque patratorum miraculorum virtute auctus, missus est. Secedens igitur Moyses, Sephoram uxorem suam, duosque filios secum adducebat; quos tamen deinde, Angeli in necem Eliezer irruentis visione territus, ad focerum remisit. Occurrerat venienti Aaron; & cum ambo fratres ad montem Sinai venissent, legatione pro se fungi iterum à Deo justis sunt. In Aegyptum igitur sese contulerunt [c],

b Cap. 3. 4.

c Cap. 5. 6.